

Виходячи з вищенаведеного можна зробити висновок, що організація управління дебіторською заборгованістю безпосередньо впливає на прибутковість підприємства і визначає дисконтну і кредитну політику для покупців, шляхи прискорення повернення боргів і зменшення безнадійної заборгованості, а також вибір умов продажу, що забезпечують гарантоване надходження коштів і є однією з проблем підприємства.

Перелік посилань:

1. НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» : затв. наказом М-ва фінансів України від 8 жовт. 1999 р. № 237. URL: <https://buhgater911.com/normativnaya-baza/instrplan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo1021475.html>.
2. Чорнобривець М.М. Дебіторська заборгованість: сутність та причини виникнення. URL: www.irbisnbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.exe?

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ «ЗАПАСИ» ДЛЯ ЦІЛЕЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

*Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент
Шрамкова Н.А., здобувач вищої освіти*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Тлумачний словник української мови трактує запаси як «певну кількість продуктів, матеріалів тощо, заготовлених заздалегідь для використання у разі потреби» [1]. У бухгалтерському обліку термін запаси з'явився у період, коли в Україні перейшла на національні стандарти обліку. Як відомо, цей перехід був спрямований на те, щоб максимально врахувати вимоги міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. До цього періоду, в контексті запасів використовувались терміни: «матеріальні ресурси», «предмети праці», «товарно-матеріальні цінності», «виробничі ресурси». У теперішній час ці терміни теж використовують-

ся, але здебільшого фахівцями, які не мають відношення до бухгалтерського обліку. Бойко Ю.Ю., досліджуючи дефініцію «запаси», звернув увагу на точки зору науковців, що у визначенні сутності поняття «запаси» виділяють економічний та обліковий підходи. З точки зору економічного підходу науковці визначають запаси як засоби праці, як предмети праці або як засоби виробництва, не можна категорично стверджувати, що запаси слід відносити до будь-якої з цих категорій, але безперечно ця характеристика залежить від змістового навантаження, яке покладає автор на це поняття. На нашу думку доцільно характеризувати запаси як засоби виробництва, проте й ця характеристика не є найбільш точною, оскільки готова продукція та товари є засобами обігу [2].

Основними вченими, що досліджують економічну сутність, проблеми обліку та управління виробничими запасами, є Костюченко В., Буфатіна І., Павлюк І., Бутинець Ф., Хлипальська В., Соколовська Н., Смоленюк П. та інші. Науковці вивчали і появу терміну «запаси» та відмінності його від терміну «виробничі запаси».

Незважаючи на значну кількість публікацій, які присвячені всебічному дослідженню запасів, можливе подальше вивчення дефініції «запаси» для покращення ведення обліку.

Проаналізувати думки науковців щодо поняття «запаси» та визначити його для обліку.

Ми звернули увагу, що дослідженням поняття запаси автори займаються останні десять років, і ці дослідження пов'язані з паралельним існуванням поняття «запасів» і «виробничих запасів». Рубан Л.О та Яковенко Т.І. провели ґрунтовні дослідження цих понять і відзначили, що більшість економістів і вчених, висвітлюючи питання обліку запасів, використовує визначення, наведене в НП(С) БО 9, та ототожнюють поняття «виробничі запаси» з термінами «матеріальними ресурси», «товарно-матеріальні цінності»

тощо [3]. Дійсно, наш аналіз визначення поняття «запаси» підтвердив думку попередніх авторів. Деякі з визначень наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування понять «запаси» та «виробничі запаси»

Автор	Визначення
Бойко Ю.Ю. [2]	запаси – це оборотні активи до яких відносяться виробничі запаси, незавершене виробництво, малоцінні та швидкозношувані предмети, готова продукція, товари, які зберігаються на складі й забезпечують потреби підприємства в процесі господарської діяльності або ж використовуються для продажу, вартість яких віддзеркалює рівень організаційно-виробничої структури підприємства»
Римар Г.А. [4]	виробничі запаси – це предмети праці, що споживаються виробництвом протягом одного виробничого циклу і використовуються у процесі виробничої діяльності, після завершення виробничої продукції переносять свою вартість на вартість кінцевого продукту.
Рабоконт Ю.С. [5]	виробничі запаси – це матеріальні оборотні активи, які протягом операційного циклу використовуються в повному обсязі для створення продукції, товарів, надання послуг, виконання робіт, а також для будь-яких господарських чи управлінських потреб підприємства
Кундеус О.М. [6]	виробничі запаси – це частина предметів праці, які становлять основу продукції, що виготовляється, надають їй необхідних якостей та беруть участь у процесі її виробництва.
Рубан Л.О, Яковенко Т.І. [3]	виробничі запаси – це елемент запасів, який є активом та сукупністю предметів праці, які перебувають на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, а також палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів, які придбані зі сторони або самостійно виготовлені й призначені для використання як у виробничому процесі, так і для будь-яких інших потреб підприємства за умови їх повного споживання в одному операційному циклі.

Розмаїття точок зору пов'язано з різним трактуванням запасів у нормативних актах. Так, у НП(С)БО 9 запаси – це активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [7]. У той же час, у 2 класі Плану рахунків, окрім рахунку 20 «Виробничі запаси», до запасів відноситься: 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 28 «Товари» [8]. Інформація, подана в плані рахунків щодо запасів повністю відповідає визначенню запасів, яке надано в НП(С)БО 9.

Найбільш глибокі дослідження поняття «запаси», на наш погляд, проведені в дисертаційній роботі Кундеус О.М. Методологічна база для дослідження виробничих запасів з точки зору їх організації були закладені К. Марксом через теорію відтворення. Як відомо, К. Маркс говорив лише про «сирий» матеріал, не розділяючи його на сировину і матеріали, тобто предмети праці, безпосередньо дані природою. «Всі предмети, які залишається праці лише вирвати із безпосереднього зв'язку із землею, – писав Маркс, – є дані природою предмети праці». Предмети, до яких вперше прикладають працю, і які втрачають безпосередній природний зв'язок із землею, а також ті, до яких вже була прикладена праця, називають сирим матеріалом (сировиною) Як вказував К. Маркс, «... якщо сам предмет праці уже був профільтрований працею, ми його називаємо сирим матеріалом, наприклад, добута руда, яка перебуває у процесі промивання. Кожен сирий матеріал є предмет праці, як не усякий предмет праці є сирим матеріалом лише у цьому випадку, якщо він уже набув змін при застосуванні праці»

[6, с. 15]. Саме це визначення К. Маркса дає відповідь на питання, що таке матеріальні цінності. Ми згодні з Кундеусом О.М, який вважає, що матеріальні цінності слід розуміти як предмети праці та засоби праці. Предмети праці – це сировина і основні матеріали, напівфабрикати, паливо, енергія, незавершене виробництво тощо. Виробничі запаси – це частина предметів праці, які становлять основу продукції, що виготовляється, надають їй необхідних якостей та беруть участь у процесі її виробництва. Тобто, ототожнювати ці поняття не потрібно, оскільки, вони за своєю суттю відрізняються один від одного.

Велике значення в організації обліку запасів належить правильно організований документообіг. Наразі значна кількість науковців пропонує запроваджувати на підприємстві електронний документообіг, який зменшить витрати часу бухгалтера на цей вид робіт. Використання такого обігу при обліку запасів забезпечить як зменшення кількості документів; посилить контроль щодо складання документів; підвищить ефективність роботи бухгалтерів і знизить витрати, пов'язані зі зберіганням паперових документів.

Запаси складають ресурсний потенціал будь якого підприємства, у зв'язку з цим виникає необхідність у генеруванні системи управління щодо створення умов для ефективного функціонування системи їх забезпечення та використання. І. Я. Максименко та А. Г. Іванченко, вивчаючи облік запасів, довели, що одним із найдієвіших інструментів виявлення резервів підвищення ефективності використання запасів та управління ними є чітка організація бухгалтерського обліку виробничих запасів [9]. Раціональне управління виробничими запасами в першу чергу потребує своєчасного оперативного обліку за їх надходженням і використанням. При цьому необхідно контролювати та вдосконалювати процес організації обліку на кожній ділянці обліку запасів для отримання достовірної інформації про надходжен-

ня, використання, внутрішнє переміщення запасів, дотримання норм та встановлених лімітів на підприємстві [10].

Дотриманням всіх вимог щодо організації обліку запасів приведе до зниження собівартості продукції, і як результат – до збільшення прибутку підприємств. Бухгалтерська служба повинна забезпечити дотримання умов ведення складського господарства, правильна розробка норм витрачання запасів і т.п. Важливим є також організація зберігання і використання виробничих запасів.

Перелік посилань:

1. Словник української мови. URL: <https://slovnnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%B8> (дата звернення 02.09.2022).

2. Бойко Ю.Ю. Визначення змістовного навантаження дефініції запасів задля формування підходів до їх оцінки та ідентифікації. URL: <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis03-03.html> (дата звернення 02.09.2022).

3. Рубан Л.О., Яковенко Т.І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/34_2019_ukr/48.pdf (дата звернення 02.09.2022).

4. Рymar Г.А. Трактуння термiну «виробничi запаси» як облiкової категорiї: погляди науковцiв. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33049/1/27.PDF> (дата звернення 02.09.2022).

5. Рабоконь Ю.С. Економiчна сутнiсть виробничих запасiв, iх оцiнка та облiкове забезпечення. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/TdJrC364q9CjfW1l1wvN.pdf> (дата звернення 02.09.2022).

6. Кундеус О. М. Облік та аналіз використання виробничих запасів: сучасний стан і перспективи розвитку: дис. на здобут наук. ступеня канд. екон. наук. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3397/1/Dis%20%D0%9A%D1%83%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%83%D1%81%20%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%20%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf> (дата звернення 03.09.2022).

7. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. наказом М-ва фінансів України від 20 жовт. 1999 р. № 246. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 04.09.2022).

8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, зареєстрована в М-ві юстиції України 21 груд. 1999 р. № 893/4186. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 02.09.2022).

9. Максименко І.Я., Іванченко А.Г. Особливості обліку виробничих запасів в управлінні діяльністю підприємства. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/44.pdf (дата звернення: 12.09.2022).

10. Максименко І.Я. Особливості бухгалтерського обліку товарних запасів в системі управління торговельним підприємством. *Economics and finance*. 2016. № 9. С. 228-230.

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Макогон В.Д., д-р екон. наук, с.н.с.

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Підвищення якісного рівня функціонування системи державних фінансів є однією з найбільш важливих стратегічних цілей державної фінансової політики [1]. В умовах воєнного стану трансформаційні процеси у системі державних фінансів пов'язані з необхідністю підвищення ефективності організації діяльності органів державного управління, синергії складових державної фінансової політики, необхідністю удосконалення методології аналізу та оцінки ефективності управління державними фінансовими ресурсами, підвищення якісного рівня інституційних засад моніторингу результатів діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Вирішення поставлених завдань надасть змогу певною мірою стабілізувати процеси у фінансово-бюджетній сфері та підвищити якісний рівень управління даною сфе-